

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **M.**, bývajúcej v L., zastúpenej JUDr. J., advokátom so sídlom v L., proti žalovanému **R.**, bývajúcemu v L., zastúpenému JUDr. S., advokátkou so sídlom v L., **o zrušenie práva spoločného nájmu bytu**, vedenej na Okresnom súde Lučenec pod sp. zn. 9 C 102/2007, na dovolanie žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 16. októbra 2008 sp. zn. 12 Co 196/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 16. októbra 2008 sp. zn. 12 Co 196/2008 **z r u š u j e** a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Lučenec rozsudkom z 31. marca 2008 č.k. 9 C 102/2007-125 zrušil právo spoločného nájmu bytu žalobkyne a žalovaného k 3 – izbovému družstevnému bytu č. 7 s kuchyňou a príslušenstvom, ktorý sa nachádza na 4. poschodí domu v L. (ďalej len „byt“). Určil, že žalobkyňa bude ako členka družstva ďalej nájomníčkou bytu a žalovaný je povinný sa z bytu vysťahovať do 15 dní od zabezpečenia náhradného ubytovania. Žalovaného zaviazal zaplatiť súdny poplatok 3 000 Sk Výrok vo veci samej odôvodnil tým, že účastníci konania sa za trvania manželstva stali spoločnými členmi bytového družstva a vzniklo im právo spoločného nájmu bytu. Rozsudkom Okresného súdu Lučenec sp. zn. 21 C 19/2004, ktorý nadobudol právoplatnosť 28. decembra 2004, bolo ich manželstvo rozvedené, pričom maloletá dcéra účastníkov bola zverená do osobnej starostlivosti otca (neskôr došlo k zmene a dcéra bola zverená do osobnej starostlivosti matky), maloletý syn bol pri rozvedení zverený do osobnej starostlivosti matky. Keďže sa účastníci po rozvedení manželstva nedohodli na ďalšom nájme, zrušil súd ich právo spoločného nájmu bytu (§ 705 ods. 1 Občianskeho zákonníka) s tým, že žalobkyňa bude ako členka družstva ďalej nájomníčkou bytu a žalovaný

je povinný vystáhnout sa z bytu do 15 dní od zabezpečenia náhradného ubytovania. Vzal pri tom na zreteľ, že obe deti účastníkov konania a tiež dieťa žalobkyne a M. ml. sú v osobnej starostlivosti matky a prenajímateľ odporučil, aby ďalším nájomcom bol určený ten z bývalých manželov, do osobnej starostlivosti ktorého boli zverené deti pochádzajúce z manželstva. Žalobkyňa prechodne býva v byte vo vlastníctve M., ich vzájomný vzťah už ale bol ukončený, v dôsledku čoho zaniklo jej odvodené právo bývania v byte M.. K námietkam žalovaného súd uviedol, že v danom konaní pri rozhodovaní o osobe ďalšieho nájomcu nemohol zohľadniť mieru, akou sa účastníci podieľali na obstaraní bytu, ani to, že žalovaný predtým užíval 1-izbový byt a finančné prostriedky získané jeho predajom boli použité na obstaranie sporného bytu. Súd v zmysle § 712a ods. 8 Občianskeho zákonníka podmienil povinnosť žalovaného vystáhnout sa z bytu zabezpečením bytovej náhrady (iba) vo forme náhradného ubytovania, lebo „za trvania manželstva požíval alkoholické nápoje, takže sú splnené dôvody hodné osobitného zreteľa“ podľa tohto ustanovenia.

Na odvolanie žalovaného Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom zo 16. októbra 2008 napadnutý rozsudok zmenil tak, že zrušil právo spoločného nájmu bytu, určil, že žalobkyňa ako členka družstva bude naďalej nájomníčkou bytu, a že žalovaný je povinný sa z bytu vystáhnout do 15 dní od zabezpečenia náhradného bytu. Rozhodol tiež o trovách konania. V odôvodnení uviedol, že súd prvého stupňa správne zrušil právo spoločného nájmu bytu, v súlade s výsledkami dokazovania určil žalobkyňu za členku bytového družstva a výlučnú nájomníčku bytu. Nesprávne ale rozhodol, pokiaľ žalovanému uloženú povinnosť vypratať byt neviazal na zabezpečenie náhradného bytu, ale len náhradného ubytovania. Skutočnosť, že žalovaný počas manželstva požíval alkoholické nápoje, nie je dôvodom hodným zreteľa v zmysle § 712a ods. 8 Občianskeho zákonníka. Navyše, z rozsudku o rozvode manželstva vyplýva, že príčiny rozvratu manželstva neboli len na strane žalovaného – žalobkyňa už za trvania manželstva nadviazala mimomanželský vzťah s M.. Ako uviedol odvolací súd, žalovaný v odvolacom konaní ani nenamietal nesprávnosť rozhodnutia v tom, že nebol určený za ďalšieho nájomcu bytu, ale v tom, že mu nebolo priznané právo na náhradný byt. Odvolací súd dodal, že i keď je žalovaný podielovým spoluvlastníkom rodinného domu v obci R., nemôže byť nachádzajúci sa v tomto dome (vzhľadom na jeho vybavenie a vzdialenosť od pracoviska žalovaného) slúžiť na trvalé uspokojovanie jeho bytových potrieb. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 142 ods. 2 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p.

Rozsudok odvolacieho súdu napadol žalovaný dovolaním, v ktorom uviedol, že rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Rozhodnutie o osobe ďalšieho nájomcu totiž prehliada, že žalobkyňa nadviazala mimomanželský vzťah, opustila ich spoločnú domácnosť a odišla z bytu. Odvtedy všetky výdavky spojené s nájmom bytu hradí žalovaný zo svojho, žalobkyňa o to nikdy neprejavila záujem; nespráva sa teda ako nájomníčka bytu. Súd neprihliadol ani na to, kto a ako sa podieľal na nadobudnutí tohto bytu. Z týchto dôvodov dovolateľ žiadal napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie. V závere dovolania žalovaný uviedol, že dovolanie podrobnejšie odôvodní do 10. januára 2009 (v uvedenej lehote ale dovolanie nedoplnil). Až v liste z 28. septembra 2009 uviedol, že žalobkyňa naďalej býva s M. a „predmetný byt odpredala“.

Žalobkyňa vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že zo sporného bytu neodišla preto, že nadviazala mimomanželský vzťah; byt musela opustiť vzhľadom na fyzické a psychické násilie vyvíjané žalovaným. Byt bol nadobudnutý za trvania manželstva, a to nielen za prostriedky obstarané žalovaným, ale aj žalobkyňou (na byt jej prispeli rodičia sumou 120 000 Sk). Odvolací súd správne vzal na zreteľ rozhodujúce okolnosti – stanovisko prenajímateľa a skutočnosť, že maloleté deti pochádzajúce z manželstva boli zverené do jej osobnej starostlivosti – a jeho rozhodnutie je vecne správne. Z týchto dôvodov žalobkyňa žiadala napadnutý rozsudok „potvrdiť“.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátkou (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok

nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

1. Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd predovšetkým otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (t.j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným). Dovolateľ vadu konania v zmysle § 237 O.s.p. neuplatnil a žiadna z nich nevyšla v dovolacom konaní najavo.

2. Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná, je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Vadu tejto povahy dovolateľ nenamietal a jej existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo.

3. Žalovaný v dovolaní namieta, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

V danom prípade žalovaný, zastúpený právnu zástupkyňou, v odvolaní (č.l. 132 a 133 spisu) poukázal na to, že sa vo väčšej miere pričínil o nadobudnutie bytu, že žalobkyňa opustila ich spoločnú domácnosť a odišla z bytu, od tej doby sa nepodieľa na uhrádzovaní nákladov spojených s nájmom bytu a v konaní o rozvod manželstva sama priznala, že ho

v manželstve podvádza s viacerými mužmi. Navrhol, aby odvolací súd zvažil všetky uvedené skutočnosti „a rozhodol v tom zmysle, že byt ako nájomca a člen družstva bude ďalej užívať žalovaný“.

Zo zápisnice spísanej na odvolacom pojednávaní 16. októbra 2008 (č.l. 145 spisu) vyplýva, že žalovaný na jednej strane trval na písomných dôvodoch odvolania a osobitne zdôraznil, že súd prvého stupňa nedostatočne prihliadol na mieru pričinenia sa účastníkov konania na nadobudnutí bytu; na druhej strane „súhlasil s tým, aby bol byt prikázaný žalobkyni, ale žiadal o bytovú náhradu, nie iba o náhradné ubytovanie“. Obe časti prednesu žalovaného na odvolacom pojednávaní sa ale navzájom vylučujú. Vzhľadom na túto protirečivosť nemožno pri riešení otázky, o čo v skutočnosti žalovanému išlo, vychádzať (úzko) len z toho, ako bol prednes žalovaného (doslovne) zaznamenaný na odvolacom pojednávaní, ale je potrebné vziať na zreteľ jeho celkovú argumentáciu a vystupovanie počas celého konania (vrátane odvolacieho pojednávania). Dovolací súd zo spisu vyvodzuje, že žalovanému v konaní na súdoch nižších stupňov nešlo len o zákonu zodpovedajúcu bytovú náhradu, ktorá mu má byť priznaná ako manželovi, ktorý má byt vypratať, ale že mu po celý čas išlo o to, aby bol v súlade s § 705 ods. 1 Občianskeho zákonníka určený za toho, kto bude ako člen družstva ďalším nájomcom bytu.

V zmysle § 705 ods. 1 Občianskeho zákonníka platí, že ak sa rozvedení manželia nedohodnú o nájme bytu, súd na návrh jedného z nich rozhodne, že sa zrušuje právo spoločného nájmu bytu. Súčasne určí, ktorý z manželov bude byt ďalej užívať ako nájomca. Podľa § 705 ods. 3 Občianskeho zákonníka vezme súd pri rozhodovaní o ďalšom nájme bytu zreteľ najmä na záujmy maloletých detí a stanovisko prenajímateľa.

V uvedených ustanoveniach zákon nedáva súdu záväzný návod, ako a ktoré konkrétne hľadiská má vziať na zreteľ pri rozhodovaní o budúcom nájme. Tým, že mu ukladá, aby vzal na zreteľ predovšetkým záujem maloletých detí a stanovisko prenajímateľa, nezbavuje ho povinnosti zistiť a následne vyhodnotiť celý komplex okolností relevantných pre rozhodnutie o ďalšom nájme. Aby súd tento komplex mohol zodpovedne posúdiť, musí nevyhnutne najskôr poznať všetky doň patriace okolnosti, pretože len na tomto základe môže potom so znalosťou veci vyhodnotiť ich význam, prípadne niektorým z nich priznať prioritu pred ostatnými, a zohľadniac ich zásadnú povahu, rozhodnúť v prospech toho účastníka, ktorému tieto okolnosti svedčia. V rámci už uvedeného komplexu patrí síce popredné miesto

ukazovateľom, stanoveným priamo v zákone (§ 705 ods. 3 Občianskeho zákonníka), samotný zákon ale sám predpokladá, že súd prihliadne aj na iné okolnosti (viď v tomto ustanovení použité „najmä“). Spomenuté ustanovenie nemožno preto chápať a interpretovať striktné tak, že ďalším nájomcom bytu by vždy mal byť určený ten z manželov, ktorému boli maloleté deti zverené do výchovy na čas po rozvode. Ak má súd zohľadniť záujem maloletého dieťaťa, musí najskôr zistiť, čo je v jeho záujme (pripustiť treba aj možnosť, že v určitom prípade môže byť v záujme dieťaťa aj bývanie mimo sporného bytu). Zásada, že súd má pri rozhodovaní vziať na zreteľ najmä dve v zákone výslovne uvedené skutočnosti, je síce hlavným, nie však jediným hľadiskom pre úvahu, kto má byť ďalším (výlučným) nájomcom sporného bytu. Súčasťou zisťovania skutkových podkladov preto musí byť tiež šetrenie, aké sú skutočné (a nielen účastníkmi tvrdené) bytové záujmy a potreby samotných účastníkov, z akých dôvodov a kým alebo čím zapríčinených opustil niektorý z nich byt, aké sú ich sociálne a zdravotné pomery a pracovné zaradenie, aké boli okolnosti rozvodu manželstva, ako sa jednotliví rozvedení manželia pričínili o nadobudnutie bytu, ako plnili povinnosti nájomcu, do akej miery sú v čase rozhodovania odkázaní na uspokojovanie bytových potrieb v byte a aké sú predpoklady kľudného a usporiadaného užívania tým – ktorým účastníkom ako možným budúcim nájomcom. Zo širších hľadísk a súvislostí (s prihliadnutím na dosiahnutie účelu tohto ustanovenia a požiadavku účinnej ochrany práv a oprávnených záujmov účastníkov) treba pri tom vziať na zreteľ aj ich individuálne možnosti (spravidla ekonomické) zabezpečiť zodpovedajúcu bytovú náhradu druhému účastníkovi.

Zo spisu vyplýva, že odvolací súd pri rozhodovaní o tom, kto bude ako člen družstva ďalším nájomcom bytu, zohľadnil spomedzi vyššie uvedených okolností iba dva aspekty uvedené priamo v zákone (§ 705 ods. 3 Občianskeho zákonníka). Z odôvodnenia napadnutého rozsudku je zrejmé, že pokiaľ prihliadol na príčiny rozvratu manželstva a tiež skutočnosť, že žalovaný nemôže svoje bytové potreby uspokojovať bývaním v byte nachádzajúcom sa v dome v obci R., vzal na tieto okolnosti zreteľ nie z hľadiska určenia osoby budúceho člena družstva a nájomcu bytu (§ 705 ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka), ale iba z hľadiska určenia zákona zodpovedajúcej bytovej náhrady (§ 712a ods. 8 Občianskeho zákonníka). Ďalšie okolnosti, ktoré sú významné z hľadiska aplikácie § 705 ods. 1 a 3 O.s.p. (viď predchádzajúci odsek), odvolací súd právne neposudzoval. Jeho rozhodnutie je v dôsledku toho predčasné – nesprávne.

Z dôvodov uvedených vyššie je zrejmé, že dovolanie bolo podané opodstatnene. Vzhľadom na to Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu (§ 243b O.s.p.) a vec vrátil Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie.

Právny názor dovolacieho súdu bude v ďalšom konaní záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 22. októbra 2009

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková